

južni strani Alp in zapadno od Soče.« Obliki »preučevati« (13) in »predrl v notranjost« (48) morda po nepotrebnem nadkrilujeta »Pravopis« Breznika in Ramovša, ki pozna v tem pomenu le »proučevati« in »prodreti«; »predreti« je nekaj drugega, »pre-« je »skozi in skozi«, pro-« pa pomeni »v notranjost, v globino«. »Mlad osmošolec« (32) bodi »Mladi osmošolec«, ker od prej vemo, da je to Zarnik. Nikalni roditelj se rabi le namesto predmetnega tožilnika, ne pa za imenovalnik povednega določila, kakor zmerom češče grešijo naši časopisi: »gibanje francoske komune ni bilo ničesar (sem sodi imenovalnik, torej samo: nič) slučajnega« (64); saj vendar pravimo: »to ni nič hudega«, ne: »to ni ničesar hudega«. »Sokolski... kot Poljak, ki (prav: ti) so splošno znani po svoji uglednosti in vpljivosti, je sila lesen« (32); oziralni stavek naj tu postane vrinjeni stavek, ker se množinski »ki« ne more vezati z ednino »Poljak«. »Vzpodbujevalno« (13 in 28) bodi »Izpodbujevalno«. »Lepa oblika in... beseda sta mu bila (prav: bili) postranska stvar« (36). »Sta se dali dve ženski... peljati na volišče, samo da bi bile oddale (prav: da bi oddali) svoj glas« (61). »Nečimernosti« (77) bodi »nečimrnosti«. »Revue de (prav: des) deux Mondes« (9, 83). Ali so »stragnieri« (69, prav: stranieri) Zarnikovi? Rodilniku besede »Thierfabel« se izognimo, če ne vemo, naj li bo na -e (46) ali na -a (47). Preveč je »ne le samo — ampak tudi« (13, 14, 176) za »ne le — ampak tudi« ali »ne samo — ampak tudi«. Tiskovne: »Na Goriškem in (manjka: v) tržaški okolici« (61), »ki so (prav: se)... poteza« (61), »zaslišuju« (148, = zaslišuje), »bomo radi dajala« (230, = dajali).

Andrej Budal

ARHIV MAKSIMA GORKEGA. Maksim Gorkij, veliki klasik socialistične literature, je bil povezan z vsemi deli sovjetske zemlje in z vsemi deli sveta. Dnevno je prihajalo v njegovo stanovanje stotine pisem z visokega severa, iz ukrajinskih kolhozov, iz kubanskih kozaških vasi, od meja Daljnega vzhoda in iz različnih krajev sovjetske dežele. S pismi za nasvet in pomoč, z veselimi in resnimi mislimi so se obračali nanj pisatelji in znanstveniki, stahanovci in učenci, letalci in otroci. Gorkij je vsa ta pisma prebiral.

V Arhivu Maksima Gorkega je 40.000 pisem. Med njimi pisma največjih ruskih in inozemskih pisateljev, več kot 3000 otroških pisem in približno 500 dopisov iz uredništev najrazličnejših revij in časopisov. V ruski in v svetovni literaturi je komaj moči najti pisatelja, ki bi bil tako povezan z ljudstvom, kakor je bil Maksim Gorkij. Nekoč, v zadnjih letih svojega življenja, je Maksim Gorkij pripovedoval, da je v štiridesetih letih svojega družbenega in literarnega delovanja napisal nič manj kot 20.000 pisem.

Jasno je, da so carjevi žandarji uničili velik del njegove korespondence. Mnogo pisem se je tudi izgubilo. Velik del pisem pa še ni najdenih in jih bo uprava Arhiva ljubosumno iskala. Že sedaj so mogli zbrati v Arhivu približno 5000 pisem Gorkega.

Gorkij je bil pri svojem odpisovanju zelo natančen in je vedno osebno odgovarjal. Vedno znova je izjavljal, da se pri ljudstvu uči. V nekem pismu je napisal: »Zelo često dobivam pisma kolhoznikov; ponosni so na uspehe svojega dela, delo jih pomlaja in razumejo, da more samo kolektivno delo rešiti kmeta kaznilniškega življenja, v katerem je prej životaril. Vedno bolj pogosto dobivam taka dragocena pisma, ki pomlajajo tudi mene.«

Pomemben in najdragocenejši del Arhiva so rokopisi pisateljevih del. V treh letih svojega obstoja je Arhiv zbral približno 2000 rokopisov njegovih romanov,

povesti, pesmi in člankov. To gradivo daje zanimivo sliko o velikem pisateljevem delu pri njegovih stvaritvah. Tako je Gorkij popravljajl svoj roman »Mati« nič manj kakor sedemkrat. Zadnja redakcija se od prve razlikuje na več kot tisoč mestih. Kot zelo zahteven in kritičen mojster je pilil Gorkij vsak stavek, v načrtu je skrajševal svoja dela, vedno znova jih je preoblikoval.

Posebno literarno zanimanje velja do zdaj njegovim še neobjavljenim delom. Pred kratkim je izšel prvi zvezek »Arhiva Gorkega«. Vsebuje njegovo »Zgodovino ruske literature«, delo je pisal v letih 1907. in 1908. Poleg tega bodo izdana še druga do zdaj nepoznana dela. Tako vsebuje drugi zvezek »Arhiva Gorkega« sovjetsko delo »Somov in drugi«, ki ga je Gorkij pisal 1929-30. Ohranila sta se tudi dva dramatska odlomka »Jevgraf Bukejev« in »Kristofor Bukejev« ter prvi načrt znane drame »Jegor Bulyčev in drugi«. Ta drugi del vsebuje tudi dramatiziran pamflet »Delavni Slovtjekov«, ki so ga uprizorili 1920. v Petrogradu.

Prvikrat pa spozna bralec Gorkega kot avtorja filmskih scenarijev. Napisal je v dveh variantah »Stepana Razina« o »Ljudskem punktu v moskovski državi 1666/68.« Zelo zanimiv je tudi rokopis za film »Propagandist«, čigar osebe so zelo podobne junakom iz »Matere«, iz povesti »Poletje« in drame »Sovražniki«. V rokopisu za film »Na poti proti dnu« je prikazana predzgodovina oseb iz »Na dnu«.

Carski žandarji so kaj dobro razumeli pomen njegove umetnosti za ljudske množice in so poskusili vse, da bi zavirali širjenje njegovih knjig med delavstvom. Obsežni policijski akti in dokumenti carske cenzure ustvarjajo sliko o preganjanju njegove umetnosti. Preganjati Gorkega in končati s tem »nemirnim« človekom, to so bile želje vseh reakcionarnih sil. Morilci in razbojniki, poslani od carske tajne policije, so napadli Gorkega v temni ulici Nižjega Novgoroda. V Arhivu je pismo, v katerem piše o nekem takem morilskem poskusu:

»Včeraj« piše Gorkij, »se mi je dogodilo nekaj nenavadnega in bedastega. Ko sem se ob 11. ponoči sprehajal po nabrežju, me je srečal neznanec. Vprašal je: Vi ste Gorkij? In ko sem pritrdil, me je z nožem sunil v levo stran prs tako močno, da sem padel na kolena. Nož mi je prerezal suknjo in jopič, zdrobil leseno dozo in obtičal v njej, ne da bi se mi dotaknil kože.«

Doza se je ohranila in je sedaj shranjena v njegovem muzeju. Sled noža je na njej dobro vidna. Morilci, ki so umorili Gorkega, so imeli svoje lopovske predhodnike.

V stari hiši v ulici Vorovskega, kjer je moskovski »Arhiv Gorkega«, bodo ohranjeni tisoči dokumentov. Arhiv je bil po sklepu vlade ustanovljen pred tremi leti in obsega danes že 65.000 dokumentov, ki so zvezani z življenjem in delom Maksima Gorkega. Za katalogizacijo in ureditev gradiva je bilo opravljeno že mnogo dela.

A. Šumskij (D. Javer)

DOM ZA LJUDSKO UMETNOST. Režiserska šola. — Pomembni umetniki vseh časov so bili prepričani, da ima umetnost svoje korenine v ljudstvu. Iz ljudstva so zrasli že mnogi umetniško nadarjeni, zmožni ustvarjati velike umetniške vrednote. Neminljive umetnine so nastale med ljudstvom.

V Sovjetski Zvezi so ustvarjene edinstvene prilike za umetniško ustvarjanje ljudstva. Prvič v zgodovini niso več neštevilni talenti iz ljudstva obsojeni na propad in smrt. Narobe, ustvarjeni so vsi materialni in duhovni pogoji za njihov